

İcma səsli Uzaq Təhsil mərkəzləri məktəblərdə təhsilin hədəflərini artırır?

Tədqiqatlar göstərir ki, insan daha az yaş qrupunda, yəni 5-6, hətta 3-4 yaşından öyrənməyə başlaya bilməsinin təhsilin keyfiyyətinin artması ilə əlaqəli olduğunu və intellektinin inkişafında mühüm rol oynadığını malikdir. Ölkəmizdə 5 yaşlı uşaqların məktəblərdə qruplarına bir neçə ildən cəlb edilməsinin müsbət nəticələri artıq müəhəd edilmişdir. Belə bir vaxtda Təhsil Nazirliyi Avropa Ətifaqının dəstəyi ilə yeni layihəyə start verərək, bu dəfə 3-4 yaşlı uşaqların məktəblərdə toplayıb Təhsil İnstitutunun Avropa Ətifaqının maliyyə dəstəyi səsində həyata keçirilən "İcma qrupları vasitəsilə məktəblərdə vətəndaş təhsilinin yaxşılaşdırılması" layihəsi çərçivəsində mərkəzlərdə təhsilə bəslənən Artıq 10 rayonda bölgələrdəki ucqar kəndlər və sərhəd zonası da daxil olmaqla ümumilikdə 50 icma təkil edilmişdir. Ağcabədi, Biləsuvar, Cəlilabad, Goranboy, Masallı, Sabirabad, Salyan, Şəmkir, Quba və Xaçmaz rayonlarında 1000 uşaq hədəfə daxil edilmişdir. Quba rayonundan 3 məktəb iştirak edir. 2006-cı ildə istifadəyə verilən Əhəd Əhmədov adına Qəçr kənd tam orta məktəbi, 2012-ci ildə istifadəyə verilən 2-ci Nüğədi kənd 3 nömrəli tam və 2017-ci ildə istifadəyə verilən 132 Ağird yerlik Çartəp kənd ümumi orta məktəblərinin hər birində 3-4 yaşlı uşaqlardan məktəblərdə qrupları təkil olunmuşdur. Təhsil Nazirliyinin təkil etdiyi səsli çərçivəsində jurnalistlərin həmin məktəblərdəni kəndində yaradılan bölmə üçün ilk təcrübə sayılan icma səsli Uzaq Təhsil mərkəzlərində olublar.

Qəçr kənd uşaqlarından maşın sevmirlər?

Quba Qubada icma səsli məktəblərdə qrupları nə yaradılmışdır? 3 məktəbdən birində Əhəd Əhmədov adına Qəçr kənd tam orta məktəbində təhsilə bəslənən uşaqların icma səsli Uzaq Təhsil Mərkəzlərində qrup təkil edilmişdir. Çərçivə daxil olmaq üçün qapın qarşısına qoyulan dəllər jurnalistləri təccübləndirir. Sınıf daxil olduqdan sonra anlayışsız Balaca məktəblərdə ayaqqabları çəxərb gərilən sənə Otağın istiliy münasibətində təsir göstərib.

Sınıfdə həm 3, həm də 4 yaşlı uşaqlar var. Həlləlik onlar ayırmağa imkan yoxdur. Elə materiallar da 3-4 yaş üçün nəzərdə tutulmuşundan, onları bir yerdə məktəblərdə cəlb olunmasında hərsən problem görünmüşdür.

Yaxşı mədəniyyətə, Dəniz, Səsgərova, Məqsədli rəzayev uşaqların nə fəallardır. Üçü də yaxşı əhəd bəslənir. So Soru ana bildikləri əhədri həvəslə deyirlər. Qrupun müəllimi Fidan Əlismanova ixtisasca ibtidai sənə müəllimidir. Əvvəl bəçədə çaldığı üçün indi kiçiyə "məktəblər"ni təkil etməyə onə çətinlik yaratmışdır. 22 gün təlimdə iştirak etdim. Sənə gəlib bəçədə m. Yanvar ayından məktəblərdə keçirik.

Avqust ayından əvvəlində davam edən prosesində böyük çətinliyim 3 yaşlı uşaqların idarə etməkdə yaranmışdır. Növbəçilik səsində valideynlərdərs prosesində cəlb olunur və məndərsdə uşaqların zərər etməkdə kömək edilirlər. Hərəkətli olsalar da, uşaqların danışdırmaq, demək olar, mümkün olmur. Bu baxışmdan həlləlik çox passivdirlər. Ancaq gəldikləri vaxtdan bəri xeyli fərq də var. Danışmasalar da, iştəmiyə çox həvəslidirlər".

Valideynlərdə prosesin fəal iştirak səsində?

Qəçayda gərdən icma səsli təlimlərdə valideynlərdərs prosesində yaxşı nədəni iştirak edir, müəllimlərin köməkçisinə çevrilirlər.

Məqsədli rəzayevin anası Gülşən deyir ki, bura gəldəndən uşağın nitqində xeyli inkişaf müəhəd edilmişdir. "Özünü indi daha yaxşı əhədri, rəftarını normallaşdırmışdır. Burada öyrəndim ki, sən demə, uşağın düzgün yönəldir bilməmişim. Dəqiqəçətinlə cəlb etməyi, məndə qulaq asmasını indi daha yaxşı təmin edə bilməmişəm. Səhvini bəçədə salmışam burada

öyrəndim”.

Valideynlərdən Təranə Ramazanova isə nəvəsinə görə buradadır: “4 nəvəm var. Bir nəvəm də birinci sinifdə oxuyur. Ancaq indi nəvəm Yunis Ramazanovu gətirmişəm. Bizimlə bu qrupda mütəmadi olaraq iştirak edirik. Nəvəm sakit, sözə baxan olduq üçün mənə dərsdə iştirak etməyimə ehtiyac qalmır. Elə dəhlizdə oturub Yunisin çəxmənin gözləyirəm. Müəllimlərdən uşaqlar da çox həvəslidirlər. Hər gün maraqla gəlirlər. Bura gələndən onda o qədər çox fərq olub ki...”

Nüfədidə oyuncaq üstündə daha dava düfəmur

Bu da Qubanın 2-ci Nüfədi kəndində 3 nömrəli tam orta məktəbində yaradılan “Cəmiyyət Uşaqları Təhsil Mərkəzi. Mütəmadi olaraq 20 nəfər 3-4 yaşlı uşaqlar cəlb edilib.

Uşaqlarla Elmar Süleymanova iştirak edir. O, orta məktəbi 4 ildir bitirib. Təlimlərdən sonra azyaşlı uşaqlarla iştirak etməyə başlayıb: “Uşaqlarla iştirak etməyə xoşuma gəlirdi. Məktəbi qurtarandan sonra nə təhsil ala, nə də hər hansı bir yerdə iştirak bildim. Bu layihə barədə əldəndən dərhal müraciət etdim. Müsahibədən keçdim və təlimlərinə başladım. Artıq iştirak etməyi çox sevirəm”.

Rəad Süleymanlı 4 yaşındadır. Nicat Sultanovla dostdur. Firsət tapıb Ziyadan iştirak tələsirlər. Nicat deyir ki, Ziyadın dost imi, ancaq daha onu istəmir. Həllik ancaq Rəadla aras yaxındır. Deyir, Rəaddan başqa dostu yoxdur. Özü də burada dostları var. “Müəlliminizi dəyişəkmi?”, deyən 4 yaşlı balaca dostları sənə nə qədər kirikə etiraz edirlər.

Şəmanur Qədirovanın qohumu Günə xanım qaynı qəzəndəkə deyir ki, iklikdən danışın: “vətənlər çox ağırlıq qəzə idi. Məktəbdə gəlib-gətməyə başlandıqdan daha sakitdir”.

Öz övladını artıq yuxarı sinifdə oxuyan Günə xanımın sözlərinə görə, uşaqlarla sərbəstliklə olmaq lazımdır: “Onlar maraqlandıran şeylərə bəli, danışmaqdan boyun qaçırmaq düz deyil”.

Gülnur Baharovanın nəni Dilzar deyir ki, bu layihə çox ürəyincə olub: “Uşaqlara burada hər şey öyrədilir. Müəllimlərdən də, bu layihəni düzünüb həyata keçirənə də çox razıyıq. Burada uşaqlar yaxınlaşır, killər çəkirlər. Gülnurda hamı dəyişiklik hiss edir. Oyuncaqların evdəki başqa uşaqlarla paylaşın”.

3-4 yaşlı uşaqların bilməlidir

Nəni Dilzarə Baharova “burada hər şey öyrədilir” dedi. Maraqlandıran, öyrədilir 3-4 yaşlı uşaqların bilməlidir. Bu uşaqlar mütəmadi olaraq yanvar ayından bu yana nə öyrəniblər, indi nəyi bacarırlar?

Artıq qeyd etdiyimiz kimi, dərslər yanvar ayından start verilib. Mütəmadi olaraq mövzular estoniyalı ekspertlər hazırlasa da, Azərbaycanın mütəxəssislərini ölkə təlim-təhsil sisteminə uyğunlaşdırmaq üçün Həftə rəzində qoyulan mövzuya uyğun olaraq həftənin sonuncu təlim günündə uşaqlar “dərslər” iştirak edir. “dərslər”nin tələbinə uyğun olaraq sinifdə müəllimlərin bəli, davam etdirilir.

AvrAvropa ittifaqının maliyyəni dirdiyi vətəndə qrupların iştirakı ilə məktəbdə vətəndə təhsilin keyfiyyətinə yaxınlaşdırılmasında layihəsinin meneceri Əlah Rəsulovanın sözlərinə görə, mütəmadi olaraq 3-4 yaşlı uşaqların bilməli olduq şeylərə öyrədilir. Bunun üçün vətəndə meyarlar hazırlanmışdır. Proqrama əsasən, mütəmadi olaraq zəmanə uşaqların 4 inkişaf dinamikası sosial emosional inkişaf, idrak və ümumi bilik, yaradıcılıq və fiziki inkişaf izlənilir. Uşaqlara sosial emosional vəziyyət və özünəxidmət vərdətləri ağıllıdır. Məsələn, artıq özlərini təqdim etməyi

---

öy öyr?nibl?r. Bunu heç d? pis bacarm?rlar. H?tta özünü valideynl?rind?n daha yax?? t?qdim ed?nl?r bel? va. Özü, dostlar? bar?d? çox rahat?qla dan??rlar.

Onlar burada h?ft?nin hans? günü, günün hans? saat? oldu?unu öyr?nir, qruplar?ndak? u?aqlar?n v? onlarla i?l?y?n ??xsl?rin ad?n? bilir, do?ru-yanl?? davran??lar?? r?ngl?ri ay?rd edir, böyük-küçüyl? f?rql?ndirir, böyükl?rin ist?yi v?? yön?ndirm?si il? ??ya v? meyv?l?ri göst?riril?r. ?traf mühit? tan??l???a da bu ya?da ba?lay?rlar. Sa?laml?q, gigiyena, b?d?n üzvl?rini v? onlar?n funksiyas?n? adland?r?r, deyil?nl?ri anlay?r, oyun zaman? ya??dlar? il? ünsiyy?t yarad?rlar. 3-5 r?q?mi adland?r?r, 10-a q?d?r say?rlar. Sad? kompozisiyalar qururlar.

M?n piyadayam

T?hsil m?rk?zl?rind? m????l?l?r h?ft?nin 4 günü keçirilir. Layih?y? uy?un olaraq m?rk?zd? d?rsil?r h?r biri 2-2,5 saat olmaqla, yerli v? eston müt?x?ssisl?rd?n ibar?t i?çi qrup t?r?find?n haz?rlanm?? proqram ?sas?nda apar?l?r.

Bugünkü m????l?nin mövzusunda g?linc?...? ?cma? ?sasl? m?kt?b? q?d?r t?lim m?rk?zind? 3-4 ya?l? balaca m?kt?blil?r yoldak? "status"lar?n? öyr?nirl?r. Bu gün onlar piyadad?rlar. Y?ni, bir piyadan?n bilm?si z?ruri olan ?eyl?ri, yolda piyada h?r?k?t?nin sad? qaydalar?n? ?n sad? yolla öyr?nirl?r. Qara ka??zda a? q?l?ml? piyada keçidi r?ngl?yirl?r.

Onlar bel? qiym?tl?ndirilir

B?s? 3-4 ya?l? u?aqlar?n burada keçirdiyi 2-3 saat?n n?tic?si nec? qiym?tl?ndirilir? Onlar?n n?s? öyr?nib-öyr?nm?diy? nec? mü?yy?nl??dirilir?

?l?h? R?sulovan?n ?lind? 3 r?ngd?n ibar?t xanalar var. Q?rm?z? xanada u?aqlar?n bacarmad?qlar? sar? xanada valideyn v? ya mü?lliml?rin köm?yi il? bacard?qlar? qeyd edilir. Ya?l is? onlar?n t?kba??na bacard?qlar?d?r:

"G?l?nd? ad?n? özünü t?qdim etm?yi bilmir v? bu r?m?z? xanada qeyd edilir. ?lim sonunda u?aqlar ham?s?n? bildiyi üçün n?tic?l?ri ya?l xanaya keçir".

Sa?laml?q imkan? m?hdud u?aqlar da c?lb edilir

?l?h? R?sulovan?n sözl?rin?gör?, Quba rayonunda t??kil edil?n 3 qrupun heç birind? sa?laml?q imkan? m?hdud u?aqlar yoxdur. "Ancaq bu qruplara sa?laml?q imkan? m?hdud u?aqlar da c?lb edilm?lidir v? edilir. Quba rayonunda olmasa da, b?qa rayonlarda t??kil edil?n qruplarda bel? u?aqlar da t?liml?r? qat?l?r. Onlar üçün xüsusi proqram haz?rlay?r? q".

Layih? ba?a çatd?qdan sonra

DD?rsl?r? yenic? ba?lan?lsa da, layih? oktyabr ay?ndan start götürüb? ?cra müdd?ti 30 ay n?z?rd? tutulub. ?ndiy? ?ndiy?d?ki materiallar haz?rlan?b, n mü?lliml?r? kt?lim keçilib. Onlar iki ay ??rzind? keçil?c?k mövzular üzr? t? ?limatland?r?l?bları. Növb?ti h?ft? yenic?n mü?lliml?r? t?liml?r? c?lb edil?c?k. Bu d?f? 3 ay n?n proqram? s?sas?nda t?limatland?r?lacaqlar.

Ancaq bu prosesin sonunda bizi n? gözl?diyi il? d? maraqlanmamaq mümkün deyil. 30 aylam?hdudla?an bu layih?nin taleyi nec? olacaq?

H?l?lik icraç?qlar? prosesin n? q?d?r u?ur qazanaca?? maraqland?r?r. Ç?nk? layih?nin sonrak? taleyi m?hz bundan as?l? olacaq. 30 ay ?rzind? u?ur qazanarsa v? valideynl?r d? bu prosesin davam etm?sini arzulayarsa, layih? davam ed?c?k. Ancaq bu d?f? layih?ni Avropa ?ttifaq? deyil, valideynl?r özü maliyy?l??dirm?li olacaqlar: "Davaml?l?q üç?üçün h?rd?f? donor tapmaq ç?ttindir. Valideynl?r kiçik m?bl?? d?s olsa, verm?li olacaqlar. Ç?nk? d?rs prosesind? l?vazimatlardan istifad? edilir. Bu l?vazimatlar? haz?rda Avropa ?ttifaq? t?min edir. G?l?c?kd? bunu özümüz almal? olaca??q. Bundan ba?qa, mü?lliml?r d? maa? almal?d?rlar. Haz?rda layih?d? i?tirak ed?n 50 mü?llim 170 AZN maa? al?r".

B?s, prosesi T?hsil Nazirliyinin davam etdirm?si mümkündürmü?

?lah? R?sulovan?n fikrinc?, layih?y? böyük maraq var: "Nazirl?r Kabinetinin 2018-ci ilin fevral ay?nda verdiyi ail? ail?-icma? sasl? kiçik müdd?tli t?lim qruplar?n?n yarad?lmas? il? ba?l? 64 sayl? q?rar?n? da n?z?r? alsaq, bu, mümkündür. Ba?çalar?n tikilm?si v? f?aliyy?tinin t??kili böyük v?sait t?l?b edir. Bu iki-üç saatl?q icma? sasl? qruplar?n? t??kili v? sistemli proqram s?sas?nda m?????l?rin keçilm?si daha effektivdir, n?nki bütün gün ?rzind? olan ba?çalar. Odur ki, valideynl?rin d? ist?yi olarsa, onlar?n cüzi köm?yi il? prosesi sonradan T?hsil Nazirliyi davam etdir? bil?r".

Valideyn assosiasiyas? yarad?lacaq

H?l?lik layih? m?qs?dyönlü ??kild? davam etdirilir? s?sas m?qs?di icma? sasl? v?t?nda? qruplar? vasit?sil? m?m?kt?b?q?d?r t?hsilin h?hat?liliyini art?rmaq v? valideynl?rin m?m?kt?b?q?d?r t?hsil xidm?t?rinin monitorinqind? f?al i?tirak? il? ??ffaf l?q v? hesabatlı??n, el?c? d? m?kt?b-c?miyy?t münasib?tl?rinin gücl?ndirilm?sini nail olmaq d?r. Bu l?layih?d? valideynl?r m?m?kt?b? b?l?diyy?nin i?tirak? il? m?m?kt?b?q?d?r t?hsilin geni?l?ndirilm?sini n?z?rd? tutulub: "El? rayonlar?m?z, rayonlarda el? yerl?r var ki, orada ba?ça yoxdur, m?m?kt?b?q?d?r haz?rl?q is? m?hdud s?viyy?d?dir. Ona g?gör? d? haz?rl?q qruplar?n?n aç?lmas? h?m m?m?kt?b?q?d?r t?hsilin, h?m valideynl?rl? m?m?kt?b? aras?nda l?laq?nin geni?l?nm?sini xidm?t edir".

Valideynl?rl? m?m?kt?b? aras?nda l?laq?nin geni?l?ndirilm?sini nail olmaq üçün icma? sasl? valideyn assosiasiyas?n?n yarad?lmas? da n?z?rd? tutulub. H?l?lik bu proses ba?lamasa da, mü?yy?n haz?rl?qlar gedir. ?lah? R?sulovan?n sözl?rin? gör??, haz?rda valideynl?r aras?nda sor?u keçirilir. Valideyn assosiasiyas?y f?aliyy?t? ba?layandan sonra ibtidai sinif d? u?a?? t?hsil alan valideynl?rl? d?zi? n?z?rd? tutulub. F?al valideynl?r bacar?qlar?n?n inki?af? üçün t?liml?r? c?lb olunacaqlar. M?m?kt?b? birlikd? layih?l?r h?yata keçir?c?kl?r. ?btidai t?hsil s?viyy?sind? t?hsilin keyfiyy?tinin art?r?lmas? m?qs?di il? layih?l?r n?z?rd? tutulub.

Lakin bu, növb?ti m?rh?l?rd? reala d?r?lacaq. H?l?lik valideynl?r aras?nda apar?lan sor?ularda onlar?n u?aqlar? il? nec? m????ul olduqlar?, hans? ç?tinlikl?rl? qar??la d?qlar? ara d?r?l?r. N?tic?l?r t?hlil edildikd?n sonra valideynl?r aras?ndan assosiasiyas?n?n üzvl?ri seçil?c?k. U?aqlar? ibtidai sinifd? oxuyan valideynl?rin assosiasiyas? h?min valideynl?rin m?m?kt?b? l?laq?sini geni?l?ndir?c?k.

